

**ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ К. УШИНСЬКОГО В МРИНСЬКІЙ
ЛЮДМИЛИНСЬКІЙ ЖІНОЧІЙ СЕМІНАРІЇ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ–ПОЧАТОК ХХ СТ.)**

У статті розглядається ставлення українського педагога К. Ушинського до відкриття семінарій для вчительок та впровадження його ідей у Мринській Людмилинській жіночій семінарії

Ключові слова: *праця, трудове виховання, трудова підготовка, трудове навчання, рукоділля.*

У другій половині 1911 р. була відкрита Мринська Людмилинська жіноча семінарія, яка мала певну специфіку, що знайшло своє відображення і в самій назві цього навчального закладу. По-перше, потрібно відзначити той факт, що це була жіноча семінарія, одна із двох таких семінарій, які функціонували на той час у Київському навчальному окрузі, (другою жіночою семінарією була Київська імені К. Ушинського, відкрита у тому ж 1911 р.). По-друге, специфічні особливості Мринської Людмилинської жіночої семінарії полягали в тому, що відкрита вона була не на пустому місці, а перетворена в учительську із раніше діючої Людмилинської жіночої школи сільського домогосподарства і присадибного господарства. Безсумнівно, що існуюча спеціалізація цієї школи наклала свій відбиток і на зміст подальшої трудової підготовки учениць в учительській семінарії. З огляду на це, доцільним є, на наш погляд коротко охарактеризувати історію заснування вищеназваної школи.

Відкрита вона була 2 листопада 1903 р. у с. Мрин Ніжинського повіту з ініціативи місцевого поміщика П. Коробки, який назвав її „Людмилинською” в честь своєї покійної матері. На відкритті цієї школи був присутній інспектор Київського навчального округу М. Прелін, який зазначив у своїй промові, що:

“Мета цієї школи полягає в тому, щоб повідомляти ученицям, які навчатимуться у ній, необхідні для гарної сільської господині відомості із домогосподарства і присадибного господарства” [145, с. 1]. П. Коробка, який був присутній на відкритті, підкреслив у виступі, що: “Людмилиньська жіноча школа, є першою державною школою такого типу в Росії. Необхідність заснування її викликана тим, що кількість населення збільшується, а земля не може збільшуватися. Щоб попередити бідність, потрібно отримувати більше прибутку із землі, а для цього необхідні знання, яких можна набути тільки в школі практичного, переважно, спрямування, якою і буде Людмилиньська школа” [145, с. 2].

У подальшому, вирішено було реорганізувати Людмилиньську школу в учительську семінарію з тим, щоб її випускниці у якості народних учительок могли навчати інших і поширювати серед населення набуті знання і досвід.

Зміст трудової підготовки у ній охоплював: рукоділля, домоведення, сільське господарство. Рукоділля викладалося за новими програмами (1906 р.), призначеними для жіночих гімназій і прогімназій. Вони містили загальні положення, у яких давалися методичні рекомендації стосовно викладання цього навчального предмету, мали значно більший перелік об’єктів праці і передбачали вивчення основних прийомів шиття, крою, в’язання гачком і на спицях, вишивання гладдю.

Крім рукоділля, у цій семінарії викладалося також домоведення, програма якого була досить розширеною і включала наступні розділи: ведення домашнього господарства, кулінарна справа, заготівля різноманітних продуктів сільського господарства, прання, прасування білизни, опалювання приміщення і т.і. [384, арк. 15–26]. Як позитивний, варто відмітити той факт, що трудова підготовка учениць у Людмилиньській семінарії підпорядковувалася принципу сезонності, тобто була приурочена особливостям кожної пори року. Так, зокрема, вищеназваний курс домогосподарства, як зазначається у звіті попечителя Київського навчального округу за 1912 р., вивчався у цій семінарії у зимовий час, а влітку учениці займалися городництвом, садівництвом і

ознайомленням із молочним господарством. Ефективному проведенню цих занять сприяли належним чином створені умови для навчання, а також достатня матеріальна база, а саме: простора ферма, живий інвентар, який перейшов від Людмилиноської школи присадибного господарства, велика садиба для саду і городу, сінокосна і орна земля [94, с. 105].

Курс садівництва і городництва у Мринській Людмилиноській жіночій семінарії містив практичні відомості стосовно влаштування саду і городу, ознайомлення із вирощуванням овочів, квітів, деяких польових рослин, догляд за плодовими деревами і ягідними кущами, боротьбу зі шкідниками саду і городу.

Навчальний рік у жіночій семінарії розподілявся на теоретичний і практичний. Практичний починався з 1 квітня і продовжувався до 1 жовтня; а весь інший час, окрім канікул, проходили теоретичні заняття і ті із практичних, які можна і потрібно здійснювати протягом усього року, тобто молочна справа, кулінарія і т.і. [93, с. 107].

Стосовно організаційних форм навчання, які практикувалися у Мринській Людмилиноській жіночій семінарії, то потрібно зазначити, що для теоретичних занять учениці розділялися на класи, а для проведення практичних занять ділилися на групи і проходили поступово всі галузі домоведення і присадибного господарства. Такий розподіл був зручний тим, що, крім штатних учениць, у жіночій семінарії навчалися ще й практикантки, тобто особи, які вже мали певну освіту, але хотіли освоїти ту чи іншу галузь господарства шляхом відвідування практичних занять, тому теоретичний курс був для них необов'язковим.

Людмилиноська учительська семінарія користувалася популярністю серед населення і бажаючих навчатися у ній з роками ставало все більше. Про це зазначається в "ЧЗН" (1915, № 32): "Семінарія приваблює значну кількість бажаючих навчатися. На 40 вакансій щорічно поступає по 200 і більше заяв. У минулому навчальному році в семінарії навчалася 151 вихованка" [116, с. 7].

Аналіз наведених даних показує, що конкурс на одне місце становив у 1915 р. 5 осіб, що свідчить про безсумнівну престижність цього навчального закладу і високий рівень викладання у ньому. Це підтверджується також позитивними відгуками авторитетних осіб, які неодноразово відвідували жіночу учительську семінарію і цікавилися станом викладання у ній: “у кінці квітня 1916 р. Мрин відвідав член Державної Думи І. Ключев, який за дорученням Міністерства народної освіти оглядав деякі навчальні заклади Мрина. Після відвідання Ніжинського філологічного інституту, цей педагог заїхав до нас, причому особливо він цікавився Людмилиновою учительською семінарією із сільськогосподарським відділенням при ній, яка є новим у нас у Росії типом навчального закладу. Відвідавши класні уроки семінарії, І. Ключев побував на практичних уроках семінаристок. Роботи вихованок у саду і на городі справили на І. Ключева дуже приємне враження” [117, с. 20].

Людмилиновою учительську семінарію відвідав також у 1916 р. попечитель Київського навчального округу. Ця подія була неординарною для невеликого провінційного міста, а тому знайшла належне висвітлення у тогочасній місцевій пресі: “Нещодавно наше містечко відвідав попечитель Київського навчального округу. Ревізуючи Мринські навчальні заклади, попечитель звернув увагу на значення Людмилинової учительської семінарії із самостійним сільськогосподарським відділенням, як єдиного навчального закладу такого типу... Огляд усіх практичних занять справив на попечителя гарне враження. Він висловив думку, що при кожній семінарії бажано і можливо влаштувати сільськогосподарське відділення присадибного господарства, що ідея, покладена в основу Людмилинової школи, повністю відповідає дійсним умовам теперішнього життя, оскільки таким шляхом через вихованок семінарії, майбутніх учительок школи, можливо поширювати у середовищі селян раціональні відомості із сільського господарства” [117, с. 9–10].

Аналіз наведеного висловлювання показує, що у своєму виступі попечитель Київського округу фактично підвів підсумки діяльності жіночої

учительської семінарії, стверджуючи, таким чином, що зусилля, докладені П. Коробкою для її організації, виявились не марними і привели до створення унікального на той час у Російській імперії навчального закладу, який, готуючи учителів початкової школи, давав їм водночас ґрунтовну трудову підготовку. Її специфічними особливостями був різносторонній характер здобутих сільськогосподарських знань, спеціалізація в основних напрямках присадибного господарства, узгодженість із регіональними потребами.

Використані джерела:

1. Фонд 707 – Управління Київським учбовим округом. оп. 226. Спр. 68. Отчеты о состоянии Глуховского учительского института и состоящего при нем городского училища за 1898 г., 892 арк.
2. Отчет попечителя Киевского учебного округа о состоянии Глуховского учительского института и состоящего при нем городского училища и учительских семинарий за 1901 год // Отчет попечителя Киевского учебного округа о состоянии учебных заведений округа за 1901 год. – К. : Лито-типография Т-ва И.Н. Кушнерев и К^о Киевское отделение, Караваевская ул., д. №5, 1902. – С. 1-20.
3. Отчет попечителя Киевского учебного округа о состоянии Глуховского учительского института и учительских семинарий за 1909 год // Отчет попечителя Киевского учебного округа о состоянии учебных заведений округа за 1909 год. – К. : Лито-типография Т-ва И.Н. Кушнерев и К^о Киевское отделение, Караваевская ул., д. №5, 1910. – С. 1-46.
4. Отчет попечителя Киевского учебного округа о состоянии Глуховского учительского института и учительских семинарий за 1912 год // Отчет попечителя Киевского учебного округа о состоянии учебных заведений округа за 1912 год. – К. : Лито-типография Т-ва И.Н. Кушнерев и К^о Киевское отделение, Караваевская ул., д. №5, 1913. – С. 23-58.

Ogienko D.

**THE LABOUR TRAINING OF FUTURE TEACHERS' IN
GLUHIVSKYI UNIVERSITY
(OF THE XIX CENTURY – THE BEGINNING OF THE XX
CENTURY)**

The article focuses on the peculiarities of future teachers' labour training in Gluhivskyi University in Chernihiv province.

Key words: *labour training, labour education, needlework.*